

Ruchy i wspólnoty w Kościele

po Drugim Soborze Watykańskim

1. Wprowadzenie

Katolicy, często ludzie młodzi szukają stale nowych form realizowania swojego chrześcijaństwa. Tworzą się ruchy i nieformalne grupy. Pragnieniem jednostek, które zapoczątkowują nowe prądy jest zazwyczaj odnowa życia duchowego w Kościele - stąd powstaje ogólne określenie ruchy odnowy, ruchy reformatorskie (słowo *ruch* mówi tu o jakiejś zmianie - intencyjnie jest to zmiana w kierunku dobra, odnowienia, powrotu do źródła). Z czasem autentyczność ruchów, poprawność ich doktryny się weryfikuje i wzbogacony zostaje Kościół o nową duchowość i nowe formy apostołstwa, lub grupa /sekte odłącza się od jedności i zamiera lub trwa. Sobór Watykański Drugi stał się natchnieniem i stworzył klimat sprzyjający powstawaniu wielu nowych i dynamicznemu rozwojowi istniejących ruchów i wspólnot.

2. Z historii.

Od samego początku życia Kościoła pojawiają się prądy i ruchy odnowy, wywierające na życie Kościoła znaczący wpływ. Część z tych ruchów ulegała z czasem instytucjonalizacji, inne zaś pozostały w klimacie spontaniczności i charyzmatycznego zaangażowania. Niektóre zanikły, inne wykazują dynamiczny rozwój. Nowe ruchy pojawiają się już w **starożytności**. Występujące niekiedy silne jednostki tworzyły nieraz na bazie jakiejś grupy czynne lub kontemplacyjne rodziny zakonne. **Średniowiecze** przyniosło w tej dziedzinie (obok pewnych sekt) dwa wielkie zakony: dominikanów i franciszkanów. Wchodząc w erę nowożytną zauważamy powstawanie bractw i świeckich instytutów. Aniela Merici (1470-1540) propaguje życie w świecie ideałem rad ewangelicznych. Jean Leunis (Belgia) zapoczątkowuje ruch Sodalitacji Mariańskich (znany obecnie pod nazwą Wspólnoty Życia Chrześcijańskiego). **Wiek XX** to powstanie Akcji Katolickiej, ruchu z Szensztat, Fokolarini, Cursillo.

Sobór Watykański II, będący nowym, świeżym powiewem Ducha Świętego Odnowiciela i dokonujący odnowy Kościoła na wszystkich frontach jego życia stał się także wyzwolicielem iskier zapalających chrześcijan do dynamicznego tworzenia coraz to nowych grup, wspólnot, prądów, duchowości i ruchów. Duch Święty "ośmielony" niejako i zaproszony przez Kościół zgromadzony na Soborze kędy chce wylewa swój ogień na cały świat. Zadziwiający jest tak dynamiczny rozwój takich ruchów jak *Odnowa w Duchu Świętym*, czy *Neokatechumenat*. Wymieńmy teraz bardziej i mniej znane ruchy, zatrzymując się na dwóch: *Odnowie w Duchu świętym*, oraz *Neokatechumenacie*.

3. Współcześnie istniejące ruchy i wspólnoty

Za doświadczonym znawcą katolickich ruchów odnowy [ks. Eugeniuszem Weronem SAC¹](#), autorem wielu książek i opracowań nt. teologii powołania i apostołatu świeckich cytuję

nazwy dwudziestu ruchów , które brały udział w pierwszym międzynarodowym kongresie ruchów odnowy kościelnej (Rzym, 23-27 września 1981):

Arka	Jean Vanier	Francja 1964
Comunione e Liberazione	ks. Luigi Giusani	Włochy 1954
Chrześcijańska Wspólnota Wychowania	o. Jean M.Rousseau	Francja 1977
Wspólnoty życia chrześcijańskiego	o. Jean Leunis	Włochy 1963
Kultura i Wiara		Brazylia 1976
Cursillos de Cristianidad		Hiszpania 1949
Eau Vive	Marta Robin	Francja 1967
Equipes Notre Dame	ks. Henryk Caffarel	Francja 1930
Światło-Życie	ks. Fr. Blachnicki	Polska 1954
Kościół-Świat	ks. Antonio Fallico	Włochy 1976
Focolarini	Chiara Lubich	Włochy 1943
Międzynarodowy Ruch Oazowy		Włochy 1950
Ruch Odnowy w Duchu Świętym		USA 1967
Ruch Apostolski z Szentsztat	ks. Józef Kentenich	Niemcy 1914
Sodalitium Christiane Vitae		Peru 1971
Christ, Comunion, Liberation		Uganda 1970
Bractwo Jezusowe		Francja
Pro Sanctitate	ks. Gugl. Giaquinta	Włochy 1947
Živa Cerkiew		Słowacja 1955
F.I.E.S.		Włochy 1957
Chrześcijańska Agape		Czechosłowacja

Istnieją również:

Zjednoczenie Apostolstwa Katolickiego
Opus Dei
Taize i Sobór Młodych
Akcja Katolicka

Listy te trzeba jeszcze uzupełnić o nazwy innych ruchów i wspólnot działających w Kościele powszechnym i w Polsce:

- Rodzina Radia Maryja
- Żywy Różaniec
- Rycerstwo Niepokalanej
- Czciele Miłosierdzia Bożego
- Stowarzyszenie Rodzin Katolickich
- Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży

- Czcciele Niepokalanego Serca NMP
- Ruch Anonimowych Alkoholików i inne ruchy trzeźwościowe
- Ruch Domowego Kościoła (Oaza Rodzin) w ramach Ruchu Światło Życie
- Neokatachumenat
- Ruch Obrony Życia
- Skauci / Harcerstwo
- Zespoły Charytatywne
- Trzeci zakon św. Franciszka
- Krucjata Maryjna
- Legion Maryi
- Klub Inteligencji Katolickiej
- Grupa pielgrzymkowa
- Czcciele Serca Pana Jezusa
- Straż honorowa
- Ewangelizacja 2000
- Chór parafialny
- Rada parafialna
- Świeccy Szafarze Komunii świętej
- Orkiestra parafialna
- Krąg biblijny
- Verbum
- Zespół synodalny
- Schola
- Rodzina Rodzin
- Przymierze Rodzin
- Ruch Pomocników Maryi Matki Kościoła
- Ruch Totus Tuus
- Maitri
- Soli Deo
- Ku cywilizacji Miłości
- Wspólnota Krwi Chrystusa
- Ruch Rodzin Nazaretańskich
- Ruch ku Lepszemu Światu
- Konferencja św. Wincentego a Paulo
- Spotkania Małżeńskie
- Wspólnoty Wieczernikowe

Ruchy w Kościele powinny być także ruchami kościelnymi. W tym celu muszą spełniać pewne kryteria:

- uświęcanie
- prawowierność nauki
- trwała i autentyczna komunია z papieżem i biskupem
- apostołskość
- zaangażowanie w służbie człowiekowi
- uznanie prawa pluralizmu w tworzeniu ugrupowań kościelnych

Istnieje porównanie Kościoła do orkiestry, w której każdy ochrzczony wezwany jest do grania na jednym instrumencie, danym mu przez Ducha Świętego.

Obraz ten stosowany bywa do Kościoła parafialnego, ale można go także użyć względem Kościoła powszechnego, gdzie różne ruchy to jakby poszczególne instrumenty. Ruchy, które ożywiają, ubogacają i służą Kościołowi, najczęściej tworzą małe wspólnoty, w których członkowie ruchu stają się ewangelizowani i ewangelizujący. Realizuje się tak więc zarówno idea stałej formacji jak i apostołstwa. Wspólnoty tworzone przez różne ruchy odpowiadają na zapotrzebowanie i oczekiwanie chrześcijanina aby być akceptowanym i aby służyć innym i akceptować ich. W braterskiej wspólnocie przeżywa się głęboko kontakt z Panem Bogiem, świadomość szczególnego posłannictwa, misji do spełnienia, poprzez podjęcie i spełnienie konkretnej posługi. Charakterystyczną cechą współczesnych ruchów jest ich różnorodność i wielokształtność. Niektóre z nich posiadają stałe i silne struktury, przynajmniej w centrum ruchu, inne natomiast unikają jakiegokolwiek organizacji. Właśnie te amorficzne ruchy osiągają szybko wysoki stopień rozpowszechnienia i przyciągają duże grupy ludzkie.

4. Odnowa w Duchu Świętym,

zwana również odnową charyzmatyczną jest przykładem bardzo szeroko rozpowszechnionego ruchu. Nie jest ona organizacją, nie prowadzi ewidencji swych członków, nie ma sztywnych struktur. Spotkania grup modlitewnych odbywają się jednak na ogół regularnie - przeważnie raz na tydzień. Charakterystyczną cechą ruchu odnowy jest modlitwa uwielbienia i radosnego dziękczynienia. Wspólnota wiary wzrasta i żywi się słowem Bożym. Na Spotkaniu modlitewnym zawsze czyta się i rozważa Pismo Święte. Uczestnicy spotkania w świetle słowa życia dzieli się swoimi osobistymi refleksjami i doświadczeniami. Spotkanie przygotowuje zwykle grupa animatorów blisko współpracującym z kierownikiem duchowym grupy, którym powinien być ksiądz. Odpowiedzią ruchu charyzmatycznego na potrzebę ewangelizacji są spotkania zwane *Seminarium Odnowy w Duchu Świętym*, organizowane w dużych grupach, które oprócz tego gromadzą się w małych grupach (do 10 osób). *Seminarium* trwa 7-10 tygodni. Jego treścią jest głoszenie kerygmatu, rozważanie słowa

Bożego, katecheza i wezwanie do przeżywania *Seminarium* na codziennej modlitwie indywidualnej. Spotkania modlitewne, rozważanie słowa Bożego, atmosfera małych grup mają pomóc katolikowi do pogłębienia życia religijnego. Wykorzystywane są różne dary Ducha Świętego z uzdrawianiem, prorokowanie, i językami włącznie, największym darem jak wiemy pozostaje oczywiście miłość. Jeżeli spotkania modlitewne prowadzone są właściwie i gdy zachowana jest czystość nauczania wówczas ważnymi owocami *Odnowy* są: pobożność eucharystyczna, głębokie wejście w studium Pisma Świętego, oraz zaangażowanie na rzecz potrzebujących, chorych i innych spraw Kościoła lokalnego i powszechnego. Początki *Odnowy w Duchu Świętym* sięgają czasów zaraz po Soborze Watykańskim Drugim, jednak do jej powstania przyczyniło się pentekostalne przebudzenie Kościołów i wspólnot w północnej Ameryce (jednym z pionierów tego przebudzenia był Denis Benett).

Protestanckie częściowo korzenie, z których czerpie ruch charyzmatyczny mają niekiedy niebezpieczny wpływ na formację we wspólnotach *Odnowy w Duchu Świętym*. Jednym z podstawowych błędów na jakie w tym zakresie narażona jest *Odnowa* stanowi "zacieranie różnic między kapłaństwem służebnym, związanym ze święczeniami i kapłaństwem powszechnym, które posiada swój fundament [w Chrzcie Świętym](#)"². Wynikiem tego błędu jest czasem izolowanie kapłana od wspólnoty, nauczanie przesiąknięte doktrynami protestanckimi, w ostateczności [formalna schizma](#).³ Członkowie Kościoła wraz ze swoimi

duszpasterzami mają obowiązek badać wspólnoty charyzmatyczne, aby wydały one właściwy owoc. To co grozi charyzmatykom, to elitaryzm, fundamentalizm biblijny, przeciwstawiające się równocześnie autentycznym zasadom Pisma Świętego i nauce Kościoła. Duszpasterze muszą w myśl słów św. Pawła: “Ducha nie gaście, proroctwa nie lekceważcie. Wszystko badajcie, a co szlachetne - zachowujcie” /1Tes 5,19-21/

5. Neokatechumenat

Droga Neokatechumenalna, podobnie jak Odnowa w Duchu Świętym dąży do ożywienia życia chrześcijańskiego i tak jak ruch charyzmatyczny rozprzestrzeniła się w wielu miastach i miejscowościach w Polsce i na całym świecie. Formacja, jaka dokonuje się na drodze neokatechumenalnej jest bardziej niż u charyzmatyków szczegółowo określona i opracowana w kilkunastoletnim programie. Dokonuje się ta formacja w ramach celebracji liturgii słowa i podczas zgromadzenia eucharystycznego / najczęściej sprawowanego nie w pomieszczeniu kościoła, lecz w różnych salach/, w czasie spotkań domowych w kilka osób oraz podczas jedno- lub kilkudniowych konwencji wyjazdowych. Neokatechumenat obficie czerpie z Pisma Świętego. Słowo Boże jest często czytane, wyjaśniane, komentowane spontanicznie w kontekście życia, rozważane w małych grupach i dużych wspólnotach. Wspólnoty neokatechumenalne posługują się bogatą symboliką, szczególnie w liturgii. Symbole są w katechezach przedstawiane i opisywane. Droga neokatechumenalna trwa długo (około 12-15 lat) i jest podzielona na etapy. Po drodze dokonuje się rytów, obrzędów, wtajemniczeń, skrutiniów itp. Z jednej strony widać pozytywne owoce drogi: *rodziny pojednane, otwarte na życie i pragnące nieść Ewangelię na cały świat. Liczne powołania kapłańskie i zakonne, wielki [zapal misyjny](#)⁴* .

Mimo tak pozytywnej wypowiedzi samego papieża nie sposób nie dostrzec różnych czyhających niebezpieczeństw:

- a. Swoisty ezoteryczny charakter, tajemnica zakryta dla tych, którzy na drogę dopiero wchodzi lub przyglądają się z boku.
- b. Brak wewnętrznej reformowalności, brak komunikacji dół - góra.
- c. Brak teologiczno-katechetycznego szkolenia dla członków wspólnot.
- d. Brak uznania przed-neokatechumenalnego życia chrześcijańskiego. Neokatechumenat utożsamiany jest z chrześcijaństwem. Odejście od *Drogi* traktuje się jak odejście od Chrystusa, od Kościoła, od zbawienia.
- e. Przemiana człowieka wiązana jest z wydarzeniami na drodze, jakby one identyfikowały się z duchową przemianą człowieka nie wiązana z jego długotrwałym moralnym wysiłkiem .
- f. Wartości ludzkie /praca, nauka, rodzina, przyjaźń/ są traktowane jako przeszkoda w realizacji chrześcijaństwa neokatechumenalnego.
- g. Rola prezbitera jest sztucznie ograniczona do funkcjonariusza kultycznego /Eucharystia, pokuta/. Prezbiter, a nawet i Biskup praktycznie nie mają żadnego wpływu na życie wspólnot neokatechumenalnych.
- h. Wyżsi katechiści wymagają od podwładnych bezwzględnego posłuszeństwa, a swoje decyzje utożsamiają z działaniem Ducha Świętego.
- i. Niepokojąca jest wypaczająca interpretacja niektórych słusznych postaw moralnych, co prowadzi do przedkładania obowiązków neokatechumenalnych ponad obowiązki wobec najbliższych / tzw. “słowo o nienawiści”/. Postuluje się publiczną szczera

wypowiedź na temat własnych grzechów czy pożądań. Praktykuje się także podobne wypowiedzi o innych. Głosi się że Bóg kocha nas wraz z naszymi grzechami, co sprrowadza się do tolerancji w stosunku do własnych grzechów i słabości.

- j. W rezultacie *Droga Neokatechumenalna* może prowadzić do swoistego zniewolenia człowieka oddanego tylko fanatycznie neokatechumenatowi, nie akceptującego żadnej jego [krytyki](#)”⁵

Bardzo wiele zależy od prezbiterów prowadzących wspólnoty, od czasu i uwagi, jaką poświęcają wspólnotom.

6. Zakończenie

Mimo, że wymieniono tu wiele poważnych zarzutów pod adresem zarówno *Odnowy w Duchu Świętym*, jak i *Drogi neokatechumenalnej* ogólny wydzźwięk powinien być pozytywny, optymistyczny i pełen nadziei. Poważne potraktowanie swoich obowiązków przez duszpasterzy jest szansą na to, że Ruchy w Kościele po Soborze Watykańskim II spełnią wielkie zadanie nowej ewangelizacji wewnątrz tych wspólnot i na zewnątrz.

Kielce, 1995.

PRZYPISY

1. Ruchy Odnowy we współczesnym Kościele, Pallottinum - Poznań 1993
2. Jan Paweł II, List Apostolski w 25 rocznicę ogłoszenia konstytucji soborowej “Sacrosanctum Concilium” o świętej liturgii, 4.12.1988
3. 29.06.1994 Biskup Kielecki Kazimierz Ryczan skierował list do wspólnoty “Wieczernik”, w którym między innymi czytamy:
“Diecezjalna Komisja Teologiczna, powołana przez Biskupa Ordynariusza, najpierw rzetelnie przestudiowała treść głoszonych katechez i przeanalizowała działalność wspólnoty. Następnie, przeprowadziła dwie wielogodzinne dyskusje teologiczne z liderami wspólnoty “Wieczernik”. W wyniku rozmów ustalono, że:
-osoby katechizujące akcentują w swoim nauczaniu sam akt wiary,
-przemilczają prawdy dotyczące obecności i działania Chrystusa w Kościele i przez Kościół,
-nie głoszą nauki o sakramentach świętych,
-nie sprawują Sakramentu Eucharystii,
-nie głoszą prawdy o roli Ojca Świętego w Kościele Chrystusowym,
-posługę słowa we wspólnocie “Wieczernik” sprawują protestanccy pastory ze Stanów Zjednoczonych i z krajów Europy Zachodniej.
Jak wynika z powyższych ustaleń liderzy “Wieczernika” nie głoszą nauki katolickiej.”
/Kielecki Przegląd Diecezjalny ,3-4’94/
[\[pełny tekst listu oraz fragment homilii bpa Kazimierza Ryczana nt "Wieczernika"\]](#)
4. por. Jan Paweł II, Przemówienie do członków Drogi Neokatechumenalnej, 17.01.1994; w: L’Osservatore Romano, wyd. polskie, nr 4 (162) 1994
5. por. ks. prof. Andrzej Zuberbier, Uwagi dotyczące neokatechumenatu, maj 1993, rps,